

فهرست مطالب

۱	فصل ۱: تعاریف و اهداف اپیدمیولوژی
۲	سؤالات برگزیده فصل ۱
۵	فصل ۲: چگونگی انتقال بیماری
۹	سؤالات برگزیده فصل ۲
۱۴	فصل ۳: مراقبت بیماری‌ها و اندازه‌گیری ابتلا
۱۸	سؤالات برگزیده فصل ۳
۲۲	فصل ۴: اندازه‌گیری مرگ و میر و سایر شاخص‌های اپیدمیولوژیک
۲۵	سؤالات برگزیده فصل ۴
۳۰	فصل ۵: آزمون‌های تشخیصی و غربالگری
۳۴	سؤالات برگزیده فصل ۵
۴۰	فصل ۶: انواع مطالعات اپیدمیولوژیک
۴۳	سؤالات برگزیده فصل ۶
۴۷	فصل ۷: کارآزمایی تصادفی
۵۰	سؤالات برگزیده فصل ۷
۵۴	فصل ۸: برآورد خطر
۵۶	سؤالات برگزیده فصل ۸
۶۲	فصل ۹: از ارتباط آماری به علیت
۶۵	سؤالات برگزیده فصل ۹
۶۸	فصل ۱۰: متفرقه
۶۹	سؤالات برگزیده فصل ۱۰
۷۰	سؤالات تثبیتی

فصل ۱: تعاریف و اهداف اپیدمیولوژی

تعریف اپیدمیولوژی: مطالعه چگونگی وقوع، انتشار و تعیین کننده‌های حالات و وقایع مربوط به سلامت در یک جمعیت معین و استفاده از این دانش برای مدیریت مسائل بهداشتی.

- تعیین علت ایجاد یک بیماری و عوامل خطر آن
- تعیین گسترش بیماری در جامعه
- پژوهش درباره سیر طبیعی و پیش‌آگهی بیماری
- ارزشیابی برنامه‌های پیشگیری و درمانی موجود و روش‌های ارائه خدمات سلامت
- تهیه زیربنایی برای ایجاد سیاست‌های عمومی و تصمیم‌گیری قانونمند در رابطه با مشکلات سلامت محیط زیست

اهداف اپیدمیولوژی

سطوح پیشگیری

<ul style="list-style-type: none"> • جلوگیری از ایجاد و گسترش عامل خطر • تغییر ارزش‌ها، باورها و سبک زندگی • آموزش (بیشتر معطوف به کودکان و بیماری‌های مزمن) 	<p>نخستین ابتدایی</p> <p>Primordial</p>
<ul style="list-style-type: none"> • کاهش مواجهه با عامل خطر و جلوگیری از ابتلا به بیماری • مداخله در مرحله پیش از بیماری‌زایی • واکسیناسیون/ درمان بیماری‌های عفونی برای سایر افراد 	<p>اولیه</p> <p>Primary</p>
<ul style="list-style-type: none"> • شناخت بیماری پیش از بروز علائم در مرحله پیش بالینی (preclinical) و جلوگیری از پیشرفت و کاهش شدت آن • غربالگری/ درمان بیماری‌های علامت‌دار برای فرد مبتلا 	<p>سطح دوم</p> <p>Secondary</p>
<ul style="list-style-type: none"> • کاهش تأثیر آثار بیماری بر صورت پس از بروز علائم در مراحل پیشرفته و کاهش عوارض بیماری • توان‌بخشی (مثلاً برای سکنه مغزی) 	<p>سطح سوم</p> <p>Tertiary</p>

- راهبرد جمعیتی (همگانی): یک روش پیشگیری سطح اول برای تمام جمعیت به منظور کاهش متوسط خطر جمعیت و بدون توجه به سطح خطرات فردی
- راهبرد گروه‌های پرخطر: انجام اقدامات پیشگیری برای افراد در معرض خطر بالاتر برای بیماری‌های خاص

دورویکرد به پیشگیری

• پیشگیری برای جمعیت در معرض خطر، پرخرج‌تر و پرهزینه‌تر از پیشگیری برای کل جامعه است، چون مستلزم اجرای برنامه‌هایی برای تشخیص این زیرگروه است.

- قدم اول: آیا بین عامل (مثلاً سکونت در یک شرایط محیطی خاص) و یا وجود مائمی خاص در یک شخص (مثل بالابودن کلسترول خون) و بروز بیماری مورد نظر رابطه‌ای وجود دارد؟ این نوع پژوهش‌ها را براساس خصوصیات گروه‌های جمعیتی و با صفات فردی انجام می‌دهیم.

- قدم دوم: آیا این رابطه از نوع علت و معلولی است؟ در این مرحله باید کوشش کنیم تا تفسیری واقعی در زمینه امکان وجود رابطه علت و معلولی از تمام عواملی که تصور می‌کنیم در ایجاد بیماری نقش داشته‌اند به دست آوریم.

رویکرد اپیدمیولوژیکی برای بررسی علت بروز بیماری

• پیشگیری نه تنها از ابزار اساسی سلامت عمومی است، بلکه مکمل پزشکی بالینی نیز است. نقش پزشک علاوه بر درمان بیمار، حفظ سلامت بیمار نیز است. حتی می‌توان گفت درمان نوعی پیشگیری است. وقتی یک بیمار را درمان می‌کنیم، از مرگ او پیشگیری می‌کنیم. مانع بروز سایر مشکلات او می‌شویم و از ایجاد مشکلات برای اطرافیان نیز جلوگیری می‌کنیم. درمان به‌طور عمده شامل پیشگیری سطح دوم و سوم است. گاهی اوقات، درمان شامل پیشگیری سطح اول نیز می‌شود.

سؤالات برگزیده تمارین و اهداف اپیدمیولوژی

(شهریور ۷۷ - ۷۷)

۱. کدام عبارت در مورد تعریف اپیدمیولوژی درست است؟
 - (الف) مطالعه چگونگی توزیع و تعیین کننده‌های حالات و وقایع مربوط به سلامت در جمعیتی مشخص
 - (ب) مطالعه چگونگی فراوانی بیماری‌های واگیر
 - (ج) مطالعه چگونگی تأثیر عوامل اجتماعی-اقتصادی بر سلامت
 - (د) مطالعه چگونگی حالات جسمی و روحی روانی یک جمعیت مشخص

پاسخ: گزینه «الف» تعریف اپیدمیولوژی است.

(پاسخ: الف)

۲. حذف آلاینده از هوای محیط کار برای کارگران، درمان فرد مبتلا به سل جهت عدم ابتلای سایر افراد خانواده بیمار به ترتیب از راست به چپ، چه سطحی از پیشگیری محسوب می‌شود؟

(شهریور ۶۸ - ۶۸ - شمال - توی)

- (الف) اول - اول (ب) نخستین - اول (ج) اول - دوم (د) نخستین - دوم

پاسخ: حذف آلاینده از هوای محیط در جهت جلوگیری از ایجاد و گسترش عامل خطر است و پیشگیری نخستین محسوب می‌شود. درمان بیماری‌های عفونی برای خود فرد مبتلا پیشگیری سطح دوم و برای سایر افراد، پیشگیری سطح اول محسوب می‌شود. چون باعث کاهش مواجهه با عامل خطر و جلوگیری از ابتلا به بیماری در سایر افراد می‌شود.

(پاسخ: ب)

(شهریور ۶۸ - ۶۸ - شمال - توی)

۳. برای کاهش عوارض و شدت بیماری کدام سطح پیشگیری (از راست به چپ) مناسب‌تر است؟

- (الف) دوم - دوم (ب) دوم - سوم (ج) سوم - دوم (د) سوم - سوم

پاسخ: تشخیص زودرس بیماری و درمان به موقع آن از پیشرفت بیماری جلوگیری می‌کند و باعث کاهش شدت بیماری می‌شود که پیشگیری سطح دوم محسوب می‌شود. هدف پیشگیری سطح سوم، کاهش تأثیر آثار بیماری بر فرد و کاهش عوارض بیماری است.

۶۳

پاسخ: ج

۴. استفاده از کیسه هوا در اتومبیل‌ها جهت پیشگیری از حوادث جاده‌ای بیانگر کدام سطح از پیشگیری است؟ (شهریور ۹۸ - اهواز - نوین)

الف) مقدماتی (ب) اولیه (ج) ثانویه (د) ثالثیه

پاسخ: استفاده از کیسه هوا در جهت کاهش مواجهه با عامل خطر است و پیشگیری سطح اول محسوب می‌شود.

پاسخ: ب

۵. جهت کنترل سرطان کولورکتال در یک منطقه، توصیه به انجام کولونوسکوپی در افراد بالای ۵۰ سال جهت تشخیص زودرس و درمان موارد می‌گردد. این اقدام جزء کدام دسته از سطوح پیشگیری قرار می‌گیرد؟ (شهریور ۹۸ - تبریز - نوین)

الف) مقدماتی (ب) اول (ج) دوم (د) سوم

پاسخ: غربالگری‌ها (مانند انجام ماموگرافی برای سرطان پستان، آزمایش مدفوع و کولونوسکوپی برای سرطان کولورکتال، اندازه‌گیری فشارخون برای غربالگری پرفشاری خون، پاپ اسمیر برای سرطان سرویکس) در جهت تشخیص زودرس بیماری پیش از بروز علائم و پیشگیری سطح دوم محسوب می‌شوند.

پاسخ: ج

۶. کدام یک از موارد ذیل به‌عنوان پیش‌گیری سطح اول محسوب می‌شود؟ (اسفند ۹۷ - تهران، اصفهان، کرمان)

الف) اقدامات حفاظتی اختصاصی (ب) کنترل بیماری دیابت در افراد مبتلا

ج) آموزش شیوه زندگی سالم به کودکان (د) غربالگری فنیل کتونوری در نوزادان

پاسخ: اقدامات حفاظتی در جهت کاهش مواجهه با عامل خطر و پیشگیری سطح اول محسوب می‌شود. گزینه «ب» پیشگیری سطح سوم، گزینه «ج» پیشگیری نخستین و گزینه «د» پیشگیری سطح دوم است.

پاسخ: الف

۷. بهبود وضعیت حمل و نقل عمومی (به عنوان مثال حمل و نقل رایگان) در یک کشور، کدام سطح پیشگیری است؟ (اسفند ۹۷ - تبریز)

الف) مقدماتی (نخستین) (ب) اول (ج) دوم (د) سوم

پاسخ: بهبود وضعیت حمل و نقل عمومی باعث جلوگیری از ایجاد و گسترش عامل خطر (استفاده از وسایل نقلیه شخصی و تصادفات) می‌شود و جزئی از پیشگیری نخستین است.

پاسخ: الف

۸. کدام جمله در مورد روش‌های پیش‌گیری نادرست است؟ (اسفند ۹۷ - مشهد)

الف) عیب اصلی راهبرد جمعیتی در پیشگیری سطح اول، این است که برای هر فرد فایده کمی دارد.

ب) پیشگیری سطح دوم عمدتاً در حیطه وظایف پزشکانی است که در درمانگاه‌ها انجام وظیفه می‌کنند.

ج) در مبارزه با انتقال بیماری، پیش‌گیری سطح دوم ابزاری نسبتاً کارآمد است.

د) هدف پیش‌گیری سطح سوم کاهش پیشرفت یا عوارض بیماری است.

پاسخ: پیشگیری سطح دوم در مرحله پس از بیماری‌زایی صورت می‌گیرد و نمی‌تواند روش مناسبی برای مبارزه با انتقال بیماری باشد. پیشگیری سطح اول (مانند واکسیناسیون) در این زمینه روش مناسب‌تری است. بقیه موارد صحیح است.

پاسخ: ج

۹. در پیشگیری از بیماری قلبی، «ترویج فعالیت بدنی منظم» و «درمان پرفشاری خون» به ترتیب چه نوع پیشگیری محسوب می‌شوند؟

(شهریور ۹۷ - اصفهان)

الف) نخستین - اولیه (ب) نخستین - ثانویه (ج) اولیه - ثانویه (د) ثانویه - ثالثیه
 پاسخ: آموزش همگانی برای تغییر سبک زندگی و اصلاح عادات‌های نادرست اجتماعی (کاهش مصرف چربی‌ها، افزایش فعالیت بدنی، کاهش مصرف سیگار) جزء پیشگیری نخستین است. پرفشاری خون یک عامل خطر برای بیماری قلبی است. بنابراین درمان به موقع آن باعث کاهش عامل خطر و جلوگیری از ابتلا به بیماری قلبی می‌شود و پیشگیری سطح اول است.

پاسخ: الف)

۱۰. انجام تست پاپ اسمیر برای پی بردن به بیماری سرطان دهانه رحم، چه نوع پیشگیری است؟

الف) اول (ب) دوم (ج) مقدماتی (د) سوم (نهمین ۳۱)

پاسخ: پاپ اسمیر یک تست غربالگری است و بنابراین پیشگیری سطح دوم محسوب می‌شود.

پاسخ: ب)

۱۱. کدام یک از موارد زیر «پیشگیری ثالثیه» محسوب می‌شود؟

الف) ارتقا سلامت (ب) غربالگری (ج) جلوگیری از ناتوانی (د) تشخیص و درمان زودرس (میکن ۲۰۰۶ - وی ۳۳)

پاسخ: کاهش عوارض بیماری پس از بروز علائم و جلوگیری از ناتوانی، پیشگیری سطح سوم محسوب می‌شود. ارتقاء سلامت پیشگیری ابتدایی، غربالگری و تشخیص و درمان زودرس پیشگیری سطح دوم است.

پاسخ: ج)

۱۲. فردی با علائم تنفسی به پزشک مراجعه و پس از معاینه، کسین آسم برای وی تشخیص داده شد. سپس داروهای لازم تجویز گردید. این مداخله در چه سطحی از پیشگیری قرار می‌گیرد؟

الف) پیشگیری نوع اول (ب) پیشگیری نوع دوم (ج) پیشگیری نوع سوم (د) پیشگیری نخستین (ابتدایی) (اسفند ۳۴)

پاسخ: چون مداخله پس از بروز علائم و جهت کاهش تأثیر عوارض بیماری بر فرد صورت گرفته، پیشگیری سطح سوم صحیح است.

پاسخ: ب)